

Szabadon? Sajtóról, közéletről, kultúráról a „demokratikus” Európában

Bevezetés – Harminc éve úgymond szabadon

A szabadság fogalma éppoly relatív, mint sok más fogalomé, így aztán sosem lesz valódi közmegegyezés abban, mit is jelent valójában. Elmondhatjuk Karinthy Frigyessel: „Gyalázatos hazugok megrontották a szavak becsületét”, s a szabadság fogalmát is relativává tették. Mi, magyarok sokszor próbálkoztunk szabaddá lenni történelmünk folyamán. Még a mi kis elnyomott magánéletünkben is. Még a legdurvább kommunista időkben is megkíséreltük megteremteni a szabadság kis köreit, sikerrel és sokszor illegálisan. Ezek az idők elmúltak, és bár már harminc éve élünk úgymond szabadon, én mégis sok kérdőjelet tettem a szó után. Önmagamban már régen megteremtettem a relatív szabadságomat, de erről beszélni nem tartozik mai feladatomhoz, ám ami közéleti szabadságérzetemet illeti, az hagy némi kívánnivalót maga után.

„Jőj el szabadság, te szülj nekem rendet” – idézzük sokszor József Attilát, s úgy gondolom, sokan vagyunk, akik úgy érezzük, nem született meg a rend. Sem itthon, sem a nagyvilágban. Sőt! Egyre bomlik.

A tény sem szent, a véleményt pedig megbélyegzés követi

Nem kellett hozzá harminc év, pár is elegendő volt, hogy rájöjjünk, a rendszerváltás után nem tudtuk megvédeni azokat az embereket, akik rendet, tisztességet akartak végre a változással, akiknek a belső erkölcsi erejük megvolt ahhoz, hogy ezt létre is hozzák. Tehát nem indult valami nagy-nagy eufóriával ez a magunk mögött hagyott harminc év. A folytatás sem volt éppen örömnapp, néhány magasztos pillanatot leszámítva, a nagy szabadságot pedig már csak azért sem érezhettük, mert a rablóprivatizáció, bankuralom, protekcionizmus világában aligha érzi magát szabadnak az ember. Meg kellett ismerkednünk az „újkori” hazaárulás fogalmával is, a kommunista-szocialista időszak Moszkvába szaladgálóját már jól ismertük, az unióban szakmában hazát árulók pedig most mérgezik a légkört. Ezekkel megbarátkozni nem lehet. Sajnálom, hogy hatékonyan sem a politika, sem pedig az értelmiség nem tud mit kezdeni velük. Ostoba viták mérgezik a légkört, elég, ha csak az áldatlan „mit tanítsunk az iskolában?” vitákra gondolunk, amelyekben gyaláznak vallást, hazafiságot, mindent. Csak azt nem értjük, vajon hol voltak ezek a háborgók akkor, amikor nem választhatóan, ám kötelezően, a szülők és a gyerekek megkérdezése nélkül lett az ember kisdobos, úttörő meg KISZ-tag, s hogy mit taníthattak, arról sok mindent lehetne mesélni. Hol vagyunk már a rendszerváltás

idején belénk vésett mondástól, „a tény szent, a vélemény szabad”! A tény sem szent, a véleményt pedig megbélyegzés követi.

Sorolhatnánk napestig az igazságérzetünket, és igen, a szellemi szabadságunkat érő megannyi támadást és tettét, ám az „igazi” csak akkor jött el, amikor beléptük az uni-óba. Ahol a kettős mérce uralkodik a demokrácia álarcában. Ahol az eredeti elképzelést, a nemzetek szuverenitását naponta tapossák sárba, ahol szemérmetlenül zajlik Európa elrablása, a szabadság fogalma relativizálódik, s ahol mindenáron egy idegen akarathoz kellene idomulnunk. Persze a demokrácia jegyében. Ez nem az a légkör, ahol igazán szabadnak érezhetnénk magunkat. Mindezt példák sokasága igazolja. Sosem lenne vége ennek az előadásnak, ha többet is felsorolnánk. Így csak egyet-kettőt említek meg.

Németországban egyesek nemrégiben azért tüntettek, mert szerintük még mindig túl sok a fehér ember a reklámokban a színes bőrűek helyett. S közben azt is kifejezésre juttatták, hogy akinek nem tetszik az, hogy egyre több mecset épül, az hagyja el az országot. Ez lenne a szabadság? Vagy az egyre szaporodó bűnügyek, templomégetések, szerte Európában? Ettől kellene szabadnak éreznünk magunkat? Avagy a vezető politikusok hazugságaitól? Pár hónapja adták hírül az újságok, hogy Merkel kancellár beismerte, migránspolitikája megbukott. Saját beosztottjai is nemzetbiztonsági válságnak nevezték azt az állapotot, amelyben ez idő tájt Németország leledzik. Majd két nap múlva ismét úgy vélte, a kvótarendszert kötelezővé kell tenni Európában. Tényleg ez lenne a szabadság Európában? Remélem, egyre többen leszünk, akik nem kérünk belőle. Bűnök, tehetetlenség, hátsó szándékok, hiábavaló küzdelmek. Vajon az normális, hogy külföldről pénzelt, magukat civilnek mondó szervezetek munkálkodnak azon, hogy mindenáron beleszóljanak egy ország politikájába? Vagy az normális, hogy a parlamentben, nem csak nálunk, megengedett a trágárság és a tettegességig menő provokáció? Márpedig nem találták meg sehol az ellenszert egyelőre. Ettől kellene szabadnak érezni magunkat? Attól, hogy minden elegancia eltűnt a világból? Pedig ez ma Európa. S bár nálunk sokkal jobb a helyzet, mégis sok, kétkedést jelentő kérdőjelet kell tennünk a szó után, hogy vajon milyen is ez a szabadság.

A média és a magyar kultúra

Végül egy, a szabadságunkat fenyegető teljesen más irányú aggodalomról is szólnék pár szót. Az internet áldásait most nem említve, az átkai közül azt feltétlenül érdemes figyelemmel kísérnünk, ami a benne rejlő sok-sok félelmetes lehetőség között a legfélelmetesebb, hogy olyan szinten megfigyelhető egy-egy személy a net segítségével (levelezés, üzenetek, bankműveletek, helymeghatározás, személyiségprofil készítése a netes adatokból stb.), hogy gyakorlatilag az emberek bármely ügye sikerre vagy zsákutcába vihető anélkül, hogy az illető bármit is észrevenne belőle. Tehát immáron nemcsak a tömegek manipulálásáról van szó, hanem a személyre lebontott manipulációhoz is készen áll minden, amit a technika lehetővé tesz. Az erkölcs meg kit érdekel? Ennyit a demokratikus világról, s Európáról.

Élünk, igen. Valóban szabadon? Bizony, a kérdőjel, a fennmaradt hangsúly jogosak. És most a sajtóról meg a harminc „szabad” esztendőnk kultúrájáról is szólnék pár szót. Amit megfogalmaztam, az a hazai viszonyokra vonatkozik, a magyar kultúra védelméről szól. Előjáróban csak annyit jegyeznek meg, hogy sem országunk lakói, sem pedig az idelátogató külföldiek nem tagadhatják, hogy pezsgő és szabad, sokakat vonzó kulturális élet van Magyarországon, ezt cáfolni nem lehet.

Kultúra ürügyén viszont, ami mostanában sokakat foglalkoztat, az az, hogy egy ideje már a kultúra területén is polgárháború folyik, csak éppen nem fegyverrel vívják, hanem pénzzel és politikai befolyással. Az elmúlt években sokszor és sokat beszélgettem erről többekkel a nyilvánosság előtt is, nem nagy hatékonysággal persze, úgyhogy nagy öröömre, örömeinkre szolgált, hogy egy ideje már az újságok hasábjain is cáfolhatatlan adatokkal alátámasztott, terjedelmes cikkek jelentek meg kulturális életünk gondjairól, *Kinek a kulturális diktatúrája?* címmel. Arról szóltak és szólnak ezek a viták és vélemények, amit lényegében minden gondolkodó ember tud: jól vagy rosszul vívja-e harcát a nemzeti oldal az álliberalizmussal, a kozmopolitizmussal e területen is? A kultúrába természetesen beleértem a médiát, az oktatást és a tudományt is a művészetek mellett, miként valloam azt is, hogy a közös múlt, a történelem, a nyelv, az építészet, a zene, a tánc, a versek és regények ismerete stb. – egy nemzet összetartó ereje és öröksége. S mert ma a nemzetek végveszélyben vannak szerte a világban, ez a védő munka egyre nehezebb. Helyzetünk hasonlatos Münchhausen báróéhoz, akinek saját hajánál fogva kellett kirántania magát a bajból, s ez, mint tudjuk, fizikailag lehetetlen. De kissé más a valóság, mint a mese, nemzetünk megoldott már jó néhány fizikailag szinte lehetetlen feladatot is a szellem, a hit és a tudás erejével.

Mindenesetre mélyen hiszek abban, hogy a kultúra a legfontosabb érték egy nemzet életében. S mert a világ úgy szép, ha színes, hát minden nemzet kultúráját tisztetem, és soha nem ismernék el egy olyan szándékot – amely ma a világban egyébként jócskán uralkodik –, hogy kotyvasszuk össze a nemzetek kultúráját egy üstben, és eszegessünk belőle. Nem! Őrizzük meg mindegyiket, s a világért se engedjük elsorvadni. Az Isten azért teremtett ilyen változatos népeiséget, mert célja volt vele. Mindenki nemzeti kultúrájának tisztelete színes életet nyújt nekünk, de nem kérek az összekavart, ránk erőltetett, nem magunk választotta multikultiból. Nem emlékszem már, hogy ki mondta, de teljesen egyetértettem vele, hogy a kultúra nálunk megmaradt a politika szolgálóleányának, és azt is végignézzük, ahogyan díszletté silányul a fejlett országokban. Sok igazság van ebben. És abban is, hogy a kultúrát szigorúan őrizni kell. Minőségi pedagógusok, minőségi iskolák és minőségi szülők nélkül nem megy. S az egyik legfontosabb dolgunk a jó pedagógus megbecsülése lenne.

Miképpen képzelhető el a megoldás? Például úgy, hogy a megfelelő emberek kerüljenek a megfelelő helyre. Nekem ez jó ideje vesszőparipám már, mert úgy gondolom és tapasztalom, hogy legyen bármennyi kiváló elképzelés, például a magyar kulturális élet helyes arányainak megteremtése terén, nem tud megvalósulni, ha olyan embereket raknak fontos pozíciókba, akik elszabotálják a feladatot. Ugyanakkor tudom, helyes az a régi mondás is, miszerint az ördög a részletekben rejlik, s ezekről a részletekről

bizony nemigen beszélünk. Nos, akkor jöjjön most néhány részlet. Kezdetként szándékosan „rég” példát idézek fel. Alig egy évtizede fejeződött be a New York-i Magyar Kulturális Intézet szervezésében a magyar kulturális évad, a megrendezésére jó sok pénzt fordíthattak. A szervezők a honlapjukon például a magyarországi cigánygyűlölet hangsúlyozását tartották fontosnak, a következőket írva: „Magyarországon széles körű megkülönböztetés és burjánzó fajgyűlölet van.” Nesze neked, magyar kulturális évad! Mondom, szándékosan hoztam fel korábbi példát. Ugyanis vajon van-e olyan ember, aki azt gondolja, hogy ez a 2010-ben közzétett „megállapítás” nem hat ki máig, s nem hagyott nyomot az olvasókban? Természetesen nyomot hagyott. Mélyet talán. Mint ahogy szintén még ebben az évtizedben történt, hogy svéd ismerőseink azt kérdezték tőlünk, miként kerülhetett az éppen zajló Göteborgi Magyar Könyvnapok delegációjának élére, annak vezetőjeként Heller Ágnes? Nem tudtam válaszolni. Megfelelő embert a megfelelő helyre? A filozófusnő aligha beszélt jót s jól hazánkról.

Más. Zseniális az az elgondolás, amit a miniszterelnök vázolt fel, amikor a Kárpát haza szellemi egyesítéséről beszélt. Többször kellene elmondania erről a gondolatait. Sajnos, legalábbis én úgy látom, még jócskán hiányoznak azok az emberek, akik ezeket meg is valósítanák. Élnek valahol itt, a Kárpát hazában, csak éppen még nincsenek „felfedezve”. Akik pedig már rég elkezdték a valódi nemzetegyesítést, azokat a „kis-magyarországi” sajtóban alig-alig emlegetik. Ismerik-e vajon a szatmárnémeti Muzsnay Árpádot, aki minden esztendőben, s nem 25 meg 50 évenként, nagyszabású ünnepségeket szervez a Partiumban született nagy magyarjaink tiszteletére? Vannak jó néhányan, Kazinczytól Páskándiig. Avagy „sztárolják-e” Bata Jánost és a Gubás házaspárt, akik a délvidéki *Aracs* című folyóiratot szerkesztik kitűnően, s Bata egyetlen verséből jobban megértjük a délvidéki háború borzalmát, mint megannyi politikai magyarázatból? S ott van Hollósy Tamás, aki amúgy nőgyógyász odaát Komáromban, s kiváló konferenciákat szervez, egyik legutóbbi például azt a címet viselte: Ne nézzük tétlenül nemzetünk fogyását. Nem emlékszem, hogy olvastam volna az ott elhangzottakról valamelyik országos lapban. S megemlítem még a néhai nyitrai Maga Ferenc nevét, aki ugyancsak minden esztendőben megszervezte a Szent László-ünnepet a városban élő magyaroknak. Ami több szempontból is szívszorító élmény, kivált, amikor díszoklevelet adnak annak a családnak, amelyik magyar iskolába írta gyermekét. Maga Ferenc egyébként jó egy éve már, hogy nincsen köztünk. Elvitte a szíve. Aki magyar, annak tudnia kell, hogy bennünket szétszaggatott a történelem éppen száz éve. Határon túlra került sok-sok magyar, ezért emlegettük oly sokszor fanyar humorral, hogy Magyarország Magyarországgal határos. Közös kultúránkat tehát nehezebb megvédeni, a történelmi tényeknek köszönhetően.

Nos, az emlegetett emberek pontosan tudják, hogy egy nemzet megtartó ereje vitathatatlanul a kultúrájában rejlik. Vedd el egy nép történelmét és kultúráját, s azt csinálsz velük, amit akarsz – szól a sajnos igaz megállapítás, amelyhez én még hozzáteszem, hogy az a nép hamarosan el is tűnik a népek süllyesztőjében. Mit kell tenni, hogy ez ne így legyen? Mivel eszem ágában sincs okoskodni, már csak azért se, mert nálam sokkal inkább hozzáértő emberek írtak a lehetséges megoldásról kitűnő dolgozatokat, maradnék

a fentebb emlegetett apróságoknál, megismételve, hogy hiszek a mondásban: az ördög a részletekben lakozik. Ráadásul ezekről az „apróságokról” szinte szó sem esik. Mi meg szerintem kevésbé törődünk a részletekkel.

Négy évtizedig dolgoztam a Magyar Rádióban, s ezt azért tartom kötelességemnek megemlíteni, nehogy bárki azt higgye, a csapos közbeszól. Jogot formálok tehát arra, hogy szakmai véleményt mondjak mindarról, ami észszerűsítés, takarékoság meg mindenféle álságos jelszó örve alatt a közszolgálatban történik. Az összevonás, vagy divatosabb szóval az átszervezés csapnivalóan sikerült. Ezen a Magyar Rádió, a Duna Tv és az MTV egy tömegbe gyúrását értem. Azóta a Magyar Rádióban – bocsánat, a megjegyezhetetlen nevű összevont intézményben – nem követelmény a szép és helyes beszéd. A valaha a szép beszéd mintájának számító intézményben naponta történik meg, hogy a hírolvasó – nem egy, nem kettő – képtelen értelmezni a felolvasott hírt, olyan mondatrészeket hangsúlyozva, amelyek teljesen megváltoztatják a mondat értelmét. A beszédhibások tömegét már nem is említem. Vérlázító és kultúraellenes a nyilván ingyen hozzánk vágott török, német, brazil sorozatok eluralkodása, például a néhai Sára Sándor által csodálatosan kitalált Duna csatornán.

Érthetetlen például számomra az is, miért kell csámcsogni vég nélkül a Kádár-korszak humorán, amikor nekünk a mai napokat kell megjelenítenünk. A mai élet problémáit. Nem két percig a híradókban, hanem komoly háttérműsorokban. Miért kell minden értékes filmet, koncertet – legyen bár sok évvel ezelőtt készített, vagy éppen mai – 22 óra, nemritkán pedig éjfél után sugározni? Magyar kultúra helyett vég nélküli természetfilm-sorozatokot nézhetünk, no nem magyarországi tájakról, hanem például az osztrák hódokról. Kitűnő alkotások ezek, félreértés ne essék, a hódokért, a madarakért, a farkasokért stb. meg végképp odavagyok, de akkor nem kell magyar kulturális adónak hívni a csatornát. Eltűntették az egyéni hangot is sikeresen, bizonyos műsorok vezetői mindennap ugyanazokkal a sztereotip mondatokkal jelentkeznék be, semmi egyéni hang, semmi egyéniség. (Halkan jegyezném meg, ha egy intézménynek nem kell például Gundel-Takács Gábor, mit gondoljak ott a személyiségek menedzseléséről?) S ami miatt még az utcán is megállítják a volt kollégákat: a Magyar Rádió Részletes újságja. Mert nincs!

A piacon a legolvasottabbnak nevezi magát a bulvárt a legócskább módon reklámozó, álsztárokkal teletűzdelt valami, amit műsorújságnak hívnak, csak éppen a műsorokról nem lehet megtudni belőle szinte semmit. Sem a tévé, sem a rádió műsoráról. Mondjuk arról, ki és mit játszik például egy koncerten. Azt pedig ne mondja nekem senki, hogy az emberek többsége percenként azért nyomogatja a telefonját, hogy megtudja, mi „megy” a rádióban és a tévében. Igenis, szeretnek az emberek „karikázni”. Azaz előre kiválasztani, mit nézzenek, hallgassanak. A közszolgálati intézmények műsorait illetően erre már régen nincs lehetőségük. Apróság? Az. Mégis fontos, hiszen a hallgatók, nézők többsége nem szereti a „zsákamacska” műsorokat. A magyar kultúra tehát többet érdemelne. Főképp, ha a „fogyasztó” számára legolcsóbb hozzáférési lehetőséget adó Magyar Rádió és Magyar Televízió kulturális műsorairól van szó.

Összegzés

Aligha vitatható, hogy szükség van a kultúra védelmére. A kultúra szabadságának érdekében is. S most súlyos mondatok következnek: A kultúrpolitikában elkövetett hibák egy része a szakmai alkalmatlanság számlájára írható. Erről már szoltam pár mondatot. A kultúránkat érő támadások pedig szerintem nem a véletlen művei, hanem a magyar érdekeket szándékosan semmibe vevő, idegen hatalmakat kiszolgáló, egy hazug világ felépítésében s a népek rabszolgává tételében érdekelt vezetők tevékenységének következményei. Ezek a kísérletek önazonosság-tudatunkat és nemzettudatunkat rombolják nap mint nap hihetetlen erővel. Ebből következik, hogy a nemzettudat erősítése, a nemzeti érdekek védelme nélkül nincs megmaradási esélyünk a világtengerben. Bátorságra, világos gondolkodásra van tehát szükség, az igazunk kitartó védelmére. Ebben viszont mindenkinek felelőssége van, nem lehet ezt a felelősséget rátolni a vezetőkre, a hatalmon lévőkre. Bár azért annyit hadd jegyezzek meg, hogy az egyik napilap karácsonyi számában, a Balog Zoltánnal készített beszélgetésben a volt emberierőforrás-miniszter a kultúrharcról szólva egyebek közt azt mondta: „Az igazi kultúrharc szellemi téren mozog. Művek küzdenek meg művekkel, művek támogatják meg egymást. Ez az igazán fontos, nem az, hogy mire adunk ötmillió forintot.” A volt miniszter szinte minden mondatával egyetértettem, az idézett három mondat kivételével. Azt azért higgye el, az is nagyon fontos, kinek adunk akárhány millió forintot. Mert a döntést hozók szakmai alkalmasságának ez is fokmérője. Valamint bizony a mai világban a kultúrához is pénz kell, ahhoz meg kivált, hogy szabadnak érezzük magunkat.

Kölcsöyről a *Himnusz*on kívül már alig tanítanak valamit az iskolában, pedig volna mit tanulni tőle. Azt is mondta például, hogy: „Minden nemzet, amely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé lenni hagyja, saját nemzeti létét gyilkolja meg.” Dolgunk csak annyi, ne engedjük, hogy így legyen.